

Život jako dialog

PhDr. Petr Nesvadba, CSc.

Je přirozené, že každý z nás chce něco **vlastnit**. Tendence ke „zmocňování se“ světa, druhých lidí i sebe sama je v nás zakořeněna, neboť i my jsme „teritoriálními živočichy“, vymezujícími se vůči čemukoli „cizímu“ a snažícími se důsledně oddělit „mé“ („vlastní“) a „tvé“ („ne-vlastní“, „cizí“). Specificky lidské by však mělo být, že my – lidé – dokážeme dohlédnout **důsledků**, jež toto počínání má, a z této reflexe vyvodit **závěry**! Co mám na mysli?

„Modus vlastnění“, o kterém kdysi tak půvabně psal Erich Fromm, klade našemu myšlení dvě závažné pasti. Předpokládá totiž **oddělenost** „subjektu“ a „objektu“ a spolu s tím předpokládá **věcný (předmětný) charakter** obojího. Těmito (karteziánskými) předpoklady, které jsme v moderní éře povznesli až na vrchol své racionality, však zakládáme své pobývání ve světě na „kořistnickém základě: pečujeme nikoli o to, jak a nakolik **ve světě „jsme“** (tedy zda se – svým rozuměním i konáním – účastníme smysluplného dění světa jakožto jeho **vnitřní** součást), nýbrž o to, co **ze světa „máme“** (tedy co jsme v něm **zvenčí** rozpoznali, ovládli a využili)!

Naše doba vše převádí na věci (předměty), aby se jich mohla zmocnit. Výrazem vlastnictví je však **monolog**. Je výrazem přesvědčení, že „mám myšlenku“, „mám názor“, „mám pocit“, „mám vztah“. Že „mám pravdu“, „mám právo“ - dokonce i že „mám Boha“! Není tomu ale ve skutečnosti jinak? Že nic z toho, co bylo uvedeno, nelze vlastnit, nýbrž že to lze jen „stopovat“, hledat, blížít se k tomu, usilovat o to?? Také máte neodbytný dojem, že žijete v době „**hotových odpovědí**“, tj. pravd, myšlenek, práv a bohů, které již někdo „vlastní“ a vnucuje nám, abych je přijali? Že žijeme v době monologů, v éře univerzalizace a převádění „Jiného“ na „Stejné“ (Lévinas)?

Tuto tendenci nelze ze dne na den obrátit. Lze ji jen neustále **zpochybňovat**. Čím? Tím, že budeme žít a své děti vychovávat v **péči o otázky**! Otázka je totiž úžasná právě tím, že prolamuje uzavřenost monologické výpovědi, míří k něčemu, co ještě nebylo vyřčeno, co vlastně dosud neexistuje – co je (paradoxně) přítomné ve své nepřítomnosti. Otázka je výrazem vydání se na cestu, neboť **vybízí k životu na pomezí, k životu v problematičnosti**. Je vpádem jinakosti do nehybného stavu věci. B. Waldenfels krásně píše: „Otázka je událost vyznačující se svébytnou vzdorovitostí. Na rozdíl od výpovědi nepozvedá žádný nárok na pravdivost a není pjata s jinými řečovými událostmi tak, že by se dala dokázat nebo že by se z ní dalo něco vyvodit. ... Tázání dělá trhliny ve velkých sférách platnosti...“

Otázka je výronem našeho lidství, neboť celá lidská situovanost ve světě je **dialogické povahy** – lidské bytí neexistuje jinak, než že permanentně vstupuje do rozhovoru se světem, s druhými lidmi i se sebou samým. Karl Jaspers svého času konstatoval, že člověk je jediný tvor na světě, který se táže. A Martin Buber ve všech svých dílech neúnavně vysvětloval, že žádná lidská bytost není izolovaným „Já“, nýbrž od počátku existuje vztahově – vždy je součástí nějaké dvojice „Já – Ty“!

Ano, tázání **obohacuje**, otvírá nové výzvy. Ale pozor, současně **znejistuje**. A v tom je pro současného člověka problém. Buber naň upozorňuje slovy, že ten, kdo „je ve vztahu“, vlastně „nemá nic“! Pomezí nelze vlastnit! Přesto však tento život má vlastně nekonečně velkou hodnotu a smysl...

Zakončím povzbuzením. Ano, i skutečná, **živá víra je dialogem** – protože je též vydáním se na cestu, hledáním, vztahováním se. Boha nelze vlastnit; ale ani člověk není Božím „majetkem“. Jsme spolu, vedeme dialog, usilujeme o sebe, otvíráme se navzájem v dění smlouvy. Jak by bylo na světě krásně, kdyby každý chápal svůj život jako dialog!